

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
43

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-36-2

BRNO 2002

LATÉNSKÉ NÁNOŽNÍKY S TEXTILNÍ VÝPLNÍ Z MIROSLAVI (OKR. ZNOJMO) A MUŠOVA (OKR. BŘECLAV)

Marie Kostelníková †

D. Jelínková předala k rozboru z nálezů z Miroslavi pět větších zlomků, dva menší a další rozdrčený zlomek dutého bronzového plechového kroužku – nánožníku (obr. 1:1). Na šperku byla zjištěna textilie, pravděpodobně ze šatu zemřelé. Útržek byl velmi špatně zachován, takže bylo možno zjistit jen to, že šlo o plátno s nitěmi kolem 0,6 cm tlustými.

Mnohem lépe byla zachována textilie, která pevně vyplňovala plechovou trubici nánožního kruhu. Jeden zlomek tohoto kroužku se rozpadl a těsnění se v délce 38 mm uvolnilo, zůstalo však

zpevněno a zachovalo si onen charakter, který mělo uvnitř kruhu, tj. zachovala se šíře světlosti trubice (cca 12 mm), zkroucení i žebrování (obr. 1:2).

Textilie byla původně zmáčkuta a zkroucena do ruličky, snad i zpevněna nějakou hmotou. Kolem ní byl přehnut plech. Elastická výplň sloužila jako podložka při zdobení povrchu kruhu vybijením. Snad právě pro pevnost této výztuže nebylo možno trubičku zcela uzavřít a plátno bylo místy vtačeno do mezery mezi kraji a zde fixováno. Na náramku je vidět v mezeře nizoučký val z plátna.

Obr. 1. Miroslav. 1 - zlomky bronzového nánožníku s textilní výplní, 2 – textil z nánožníku se zřetelným zkroucením a žebrováním, 3 – týž fragment textilu po rozvinutí. M: 4/5 skut. vel.

1 - Bruchstücke des bronzenen Fußringes mit Textilausfüllung; 2 – Textilausfüllung des Fußringes mit deutlicher Verdrehung und einem Abdruck der aus Bronzeblech gefertigten, rippenverzierten Fußringhülse; 3 – dasselbe Textilfragment nach dem Aufrollen.

Některé niti na útržku byly zploštěny. Tenoučký hnědý povlak nedovolil tkaninu pořádně vyhodnotit. Protože i přes zpevnění a zkroucení bylo patrné, že je doposud dobře zachovaná, že je polovláččná, pokusili jsme se ji uvolnit a rozložit. Postupně se to podařilo, jen malá část z vnitřku se rozlomila a utrhla. Vyrovnali jsme fragment, místy však zůstaly na ploše textilie stopy záhybů a mírné zřasení. Původní délka vycpávky odpovídala asi rozvinuté délce šperku (asi 29 cm), šířka po uvolnění je 8 cm (obr. 1:3).

Textilie je tkána ve vazbě plátnové. Snad byla použita již opotřebovaná tkanina, protože tloušťka nití v osnově je značně rozdílná; při kraji, asi v méně porušené části byly niti průměrně 0,6 mm tlusté, jinde jsou zeslabeny na 0,3-0,4 mm. Tyto niti osnovy jsou rovné, mají zákrut Z s úhlem zákrutu 60°-70°. Niti útku nejsou napnuté, vlní se, mají také zákrut Z s úhlem zákrutu 60° a tloušťku průměrně 0,8 mm (0,5-1 mm). Dostava je v osnově 14-16 nití na 1 cm, v útku průměrně 13 nití na 1 cm. Jednotlivé soustavy bylo možno nezvratitelně určit podle pevného kraje zachovaného útržku. Tento pevný, 2 mm široký kraj je tkán ripsově, tj. zatkáváním útkových nití do sedmi krajních nití osnovy tak, že se útek vrací na konci druhého prohozu do téhož prošlupu jako na začátku prvního prohození. Kraje jsou čisté tkané bez smyček, útky obtáčeji přesně niti osnovy.

Materiál, z něhož byly niti zhotoveny, byl určen pod mikroskopem. V nitích osnovy i útku jsou jemná průhledná vlákénka s dutinkami, kolénky, X-útvary. Některá vlákna mají špičaté konce, jinde je vidět špičatá buňka – len.

Nález z Mušova „U Propustě“ z r. 1978, hrob 2, z výzkumu D. Jelínkové, byl předán k rozboru již po konzervaci. Tvořily ho dva duté bronzové nánožníky, na pohled stejné jako nánožník z Miroslavi. Byly také vyplněny tkaninou, bohužel již petrifikovanou, takže se po uvolnění z dutiny rozpadla. Že šlo také o textílii, vyplývalo z toho, že na příčném lomu bylo patrné vrstvení při zkroucení. Při prohlídce zlomků se však přece jen našel malíčký, 3 mm dlouhý útržek nití dosud dobře zachované, 0,5 mm tlusté se Z-zákrutem, zkrouceným pod úhlem 50°. Vlákna nití jsou průhledná s dobře patrnými dutinkami, X-útvary, kolénky, špičatými buňkami – len.

Se zmínkami o vyplňování dutých kruhů textiliemi se v literatuře setkáváme poměrně často, vlastním rozbohem těchto tkanin se však, pokud je mi známo, autoři nezabývají.

Resumé:

Latènezeitliche Fußringe mit Textilausfüllung aus Miroslav und Mušov.

Das zufällig entdeckte Grab im Intravillan der Stadt beinhaltete eine Eisendrahtfibel, eine Bronzefibel Münsingener Typs und einen raupenartig gegliederten Fußring aus Bronzeblech, im welchem sich Textilteile gut erhielten. Die unvollständige Grabausstattung wird in die Stufe LT B2 datiert (siehe Kapitel „Eisenzeit“ – Miroslav).

Auf dem raupenartig gegliederten Fußring aus Miroslav wurde ein Fragment schlecht erhaltenen Leinwands mit 0,6 mm dicken Fäden festgestellt, das wahrscheinlich aus dem Gewand der Verstorbenen stammt. Die den Fußring erfüllende Textilie war relativ gut erhalten. Um die in ein Röhrchen verdrehte Textilie war das Blech umgelegt. Diese elastische Ausfüllung diente als Unterlage bei der Durchschlagverzierung der Oberfläche.

Die Textilie ist mit Leinwandbindung gewebt. Vielleicht wurde ein bereits abgenutzter Stoff verwendet, denn die Dicke der Kettenfäden ist stark variabel. Am Rand waren die Fäden durchschnittlich 0,6 mm dick, anderswo sind sie auf 0,3-0,4 verjüngt. Die Kettenfäden sind gerade, das Gewinde Z weist den Winkel 60°-70° auf. Einschlagfäden sind nicht gespannt, sie wellen sich, die Windung Z ist ebenfalls 60° und ihre Dicke beträgt durchschnittlich 0,8 mm (0,5-1 mm). Die Gewebedichte in der Kette ist 14-16 Fäden, im Einschlag durchschnittlich 13 Fäden pro 1 cm. Einzelne Einheiten sind unwiderlegbar nach dem festen Rand des erhaltenen Fragments festzulegen. Der 2 mm breite Rand ist ripsweise gewebt. Die Ränder sind rein, ohne Schlingen gewebt, Einschläge wickeln genau die Kettenfäden um. Das Material, aus welchem Fäden hergestellt worden waren, wurde als Lein bestimmt.

Zwei raupenartig gegliederte Fußringe aus Mušov – U propustě wurden leider konserviert und das Gewebe petrifiziert. Es konnte jedoch ein Fragment des 0,5 mm dicken Fadens mit 50°-Z-Windung gelöst werden. Das benutzte Material war wieder Lein.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 43 (2001)

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: infor@iabrno.cz http://www.iabrno.cz
Odpovědný redaktor:	Doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, PhD., PhDr. Lubomír Šebela, CSc., Alice Del Maschio, Miroslav Lukáš
Jazyková úprava:	PhDr. Jan Balhar, CSc.
Na titulním listě:	Plastika medvěda z Pavlova (kresba J. Svoboda); letecký snímek Mušova a Pálavy (foto O. Šedo)
Tisk:	BEKROS
Náklad:	350 ks

© 2002 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00